

КОМУ ЗАЙМАТИСЯ РАДІОАКТИВНИМИ ВІДХОДАМИ

Бунт «мирного атома» на Чорнобильській АЕС привернув увагу суспільства до атомної енергетики і промисловості. Але не менш гострі проблеми нуртують сьогодні перед системою поводження з радіоактивними відходами, повідомляє «Урядовий кур'єр».

Якщо вже людство використовує енергію атомного ядра, то безпечними мусять бути всі стадії цього процесу, а тим більше останній - переробка і захоронення радіоактивних відходів. З цього приводу у світі є святий принцип: поводитися з радіонебезпечними відходами так, щоб гарантувати безпеку людині і природі, як сьогодні, так і в майбутньому. Гарантії такі на законодавчому рівні авторитетно дає держава. Втілюються ж вони через чітко налагоджену систему збору, переробки і захоронення радіоактивних відходів. А як ця система діє в Україні?

Почати з того, що в часи СРСР вся структура поводження з такими відходами знаходилась поза Україною: у районах Челябінська і Красноярська під номерними знаками були законспіровані потужні комплекси переробки радіоактивних відходів. Вся ця технічна база так і залишилась в Росії. Україні у спадок дістались шість міжобласних спецкомбінатів, при кожному з яких є пункт захоронення радіоактивних відходів. Нині ці комбінати входять в структуру Українського державного об'єднання «Радон». Це об'єднання працює з відходами неядерного циклу, тобто з відходами від господарської діяльності, адже радіоактивні матеріали використовуються в медицині, сільському господарстві, промисловості, в дослідницьких роботах. Принагідно зауважимо, що обсяг таких відходів значно менший, ніж відходи потужних атомних електростанцій. Але потенційну небезпеку відходу як ядерного, так і неядерного циклу мають однакову. Особливістю радіоактивних відходів якраз і є те, що скільки б їх не було - один куб. м чи один мільйон куб. м - технологія поводження з ними залишається однаковою. Виходячи з цього, можна судити про оснащення технологічного ланцюга на підприємствах об'єднання «Радон».

Інша справа, що на момент коли незалежна Україна опинилася віч-на-віч з проблемою - як самостійно налагодити роботу з радіоактивними відходами - виявилось, що та матеріально-технічна база, яка була на спецкомбінатах і яка розрахована не на всі, а тільки на відходи неядерного циклу, застаріла морально і фізично. Адже

спецкомбінати будувались в початку 60-х, а з того часу і світові погляди на радіологічну безпеку зробили ривок вперед, і вітчизняні вимоги до «мирного атома» зазнали кардинальних змін після Чорнобильської катастрофи. Стало очевидним, що система поводження з радіологічними відходами потребує реформування. Три роки тому уряд прийняв відповідну постанову, яка й стала першим кроком у створенні єдиної державної системи, що мусила займатися всім спектром радіоактивних відходів. Виконуючи доручення керівництва держави, спеціалісти «Радону» зібрали відомих фахівців з радіологічних технологій і за кілька місяців розробили 16-ти томне техніко-економічне обґрунтування розвитку нової для України галузі поводження з радіоактивними відходами. Ця напівзабута праця хоч і припадає нині пилюкою, заслуговує, щоб про неї згадати докладніше, адже вона залишається на сьогодні єдиною науково-обґрунтованою роботою щодо даної проблеми. Про основну мету реформування розповідає генеральний директор УкрДО «Радон» Леонід Громок:

- Фахівці розглянули десятки варіантів реформування і зупинилися на тому, що економічно недоцільно оснащати всі шість спецкомбінатів новими технологічними комплексами. Стратегічне завдання - підвищити безпеку поводження з радіоактивними відходами можна досягти іншим шляхом. Так, було запропоновано перепрофілювати спецкомбінати об'єднання «Радон» у пункти збору і зберігання радіоактивних відходів, а остаточне захоронення здійснювати не у шести нині існуючих пунктах, а в одно-

му місці: передбачалося збудувати єдиний державний центр. Можливо, він знаходився б у 30-кілометровій зоні навколо ЧАЕС, щоб не створювати соціального напруження на «чистих» територіях. До речі, ми не відкрили чогось нового: такі центри по захороненню радіоактивних відходів існують в багатьох країнах, це - загальновізнана світова практика.

Реформу за такою схемою мріяли здійснити спеціалісти ще в 1993 році. В результаті держава отримала б єдину систему поводження з радіоактивними відходами, більш безпечну і менш економічно обтяжливу для бюджету. Не треба володіти спеціальними знаннями, щоб оцінити переваги такої системи. Адже зараз замість єдиної галузі діють три (!) паралельні структури, кожна з яких на свій розсуд, в міру свого професіоналізму і свого розуміння безпеки працює з радіоактивними відходами. Так, за відходи АЕС відповідає Держкоматом України, за радіоактивні відходи народного господарства - Мінчорнобиль, за відходи ВПК - Міноборони. При цьому всі три структури виконують тотожні наукові роботи, працюють за однаковими технологічними схемами, кожна має свій спецтранспорт, а в кінцевому підсумку - держава утримує три паралельні структури. Навряд чи таке дозволяють собі і заможніші за Україну держави. Але у нас до такої ситуації, здається, всі призвичаїлись, хоча її нелогічність нагадує фантастичний сюжет, немовби кожне міністерство кинулося створювати собі власне колесо.

Отже, задорогому для держави задоволенню (утримувати три удільні князівства) є реальна альтернатива - реформувати нарешті комплекс поводження з радіоактивними відходами. Спроба зробити це три роки тому загрузла через відомі речовищі, які роздирали зацікавлені міністерства: а хто керуватиме новою галуззю? Мінчорнобиль, якому нині підпорядковується «Радон», майбутню структуру вважав своєю. Але це не задовольняло Держкоматом, і ось чому. На АЕС сьогодні склалася напружена ситуація з радіоактивними відходами, бо станції їх поки що зберігають, але перспектив щодо переробки відходів спеці-

лізованою організацією непомітно. Тому, наприклад, Запорізька і Рівненська АЕС почали споруджувати переробні комплекси, а оскільки це не головне їхнє завдання, то станції із задоволенням скинули б цей додатковий тягар. От тільки на кого його покласти? Держкоматом напряму зацікавлений у функціонуванні оновленої структури поводження з радіоактивними відходами, тож і створювати її було б доцільніше руками тих, кому вона вкрай потрібна. Проте створювати, мабуть, нічого й не треба, а лише модернізувати й реконструювати спецкомбінати об'єднання «Радон».